

*Гулевич Олена Юрївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ

Сучасний стан соціально-економічного розвитку світу характеризується динамізмом і багатовекторністю. За таких умов відбуваються суттєві трансформації ринку праці, змінюються форми і види зайнятості. Враховуючи надзвичайно стрімкий розвиток техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, передбачити ситуацію на ринку праці майбутнього надзвичайно складно. Технологічний прорив зумовлює суттєві зміни в організації виробництва товарів, наданні послуг, появу нових сфер діяльності та трансформацію існуючих, формування нових ринків. Ринок праці адекватно реагує на вказані зміни: виникає потреба у нових компетенціях, одні професії зникають, інші – з'являються. Вже сьогодні функціонують магазини без касирів, автомобілі без водіїв, з'явилися нові технології створення, розміщення, передачі та зберігання інформації (хмарні технології, віртуальна реальність), мови програмування тощо. А вдосконалення технологій машинного навчання і розпізнавання голосу й постаті людини приводить до того, що роботи (штучний інтелект) починають замінювати людей навіть у професіях, які потребують взаємодії з клієнтами.

Тому важливим питанням, яке слід вирішувати як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях є з'ясування тенденцій, які впливатимуть на сферу зайнятості та ринок праці у майбутньому. До них будемо відносити:

1. **Розвиток цифрових технологій**, що змінює уявлення про комунікаційний простір та його можливості. Поява нових сервісів і технологій надає багато можливостей, яких не було раніше: миттєва комунікація між користувачами незалежно від їх географічного місця розташування, можливості спільної синхронної роботи, якісно нові способи подання інформації та роботи з нею, доступність значних обсягів інформації для кожного тощо. Водночас стрімкий розвиток цифрових технологій потребує підготовки фахівців нового покоління.

2. **Глобалізаційні та інтеграційні процеси**. Якщо оцінювати їх вплив на розвиток ринку праці, то слід вказати на посилення явищ економічної спеціалізації та територіального поділу праці: місцем виробництва конкретного обладнання чи техніки може бути не одна країна, а декілька, в кожній із яких виготовляються окремі деталі, що збираються в єдиний механізм за сотні або тисячі кілометрів від місця їх виготовлення. З одного боку, це уможливорює вузьку спеціалізацію, а з іншого – зростають вимоги щодо уміння працювати в мультикультурному та багатомовному (знання іноземних мов) професійному середовищі. Крім того, глобалізаційні процеси призводять до посилення

конкуренції як серед виробників продукції та постачальників послуг, так і серед працівників.

3. **Розвиток шерингової економіки** (економіка спільної участі) є світовим трендом, що полягає у спільному користуванні ресурсами (наприклад, скороченні витрат за рахунок здавання в оренду майна або надання послуг). На ідеях шерингу будується нова світова соціально-економічна система. Це не просто поєднання наявних попиту та пропозиції за допомогою сучасних технологій. Це зміна концепції споживання: відбувається революційний перехід від гіперспоживання, характерного для ХХ ст., до тренду ХХІ ст. – спільного споживання. Найчастіше згадувана компанія у контексті шерингової економіки – Uber.

4. **Зростання клієнтоорієнтованості.** Ця тенденція виникла і розвивається під впливом посилення конкуренції, насамперед у бізнес-середовищі. Вона є інструментом управління взаємовідносинами з клієнтами, завдяки використанню якого компанія отримує можливість отримання додаткового прибутку за рахунок глибокого розуміння та ефективного задоволення їх потреб.

5. **Екологічна безпека** – вимога часу. Виснаженість природних ресурсів, забрудненість навколишнього середовища – ці проблеми стали настільки відчутними для кожного, що інтегрувались у процес підготовки фахівців.

6. **Програмування, автоматизація** виробничих процесів, які, з одного боку, призводять до витіснення людської праці та заміни її машинною. З іншого боку, вони зумовлюють ускладнення систем управління та вимагають відповідного супроводу й адміністрування, а тому потребують підготовки відповідних фахівців.

7. **Роботизація, розвиток штучного інтелекту.** Автоматизація виробництва з використанням промислових роботів, застосування інтелектуальних робототехнічних комплексів неминуче приведе до зміни професійно-кваліфікаційної структури робочої сили на ринку праці майбутнього [1].

Перераховані тенденції формують відповідні вимоги до професійних знань, умінь та навичок працівника, його затребуваності на ринку праці. Визначальними чинниками, що справляють значний вплив як на розвиток видів економічної діяльності, так і на формування необхідних інноваційних компетенцій, є:

- ✓ розвиток інформаційних технологій (йдеться про нові види комп'ютерного та мобільного обладнання: ноутбуки, смартфони, iPhone тощо; програмне забезпечення; різновиди безпроводного доступу до мережі Інтернет: Wi-Fi, WiMAX, 3G, 4G, широкопasmові мережі тощо, нові технології сприйняття, у т. ч. віртуальна реальність);

- ✓ крос-функціональність (для більшості вакансій недостатньо мати ґрунтовні знання з однієї сфери, варто володіти знаннями у кількох сферах, а також іноземними мовами);

- ✓ мобільність (готовність до зміни сфери діяльності та навіть місця проживання);

- ✓ нові форми зайнятості (фріланс, аутсорсинг, аутстафінг та ін.).

У таких умовах необхідним є розвиток не лише так званих “твердих” (Hard skills), а й “м’яких” (Soft skills) навичок. До “твердих” навичок відносять ті, які пов’язані з технікою виконання професійної діяльності, вони притаманні певній категорії професій, тобто це професійні навички. Людина має доводити певну дію до автоматизму, оскільки використовує завчасно відомий шаблон. До таких навичок належать: володіння методом “сліпого” друку, іноземною мовою, шиття одягу за лекалами, керування автомобілем, програмування тощо.

До “м’яких” навичок зараховують певні особистісні характеристики, пов’язані з ефективною взаємодією з іншими людьми, тобто людські якості. До них переважно належать комунікативні та управлінські вміння. Наприклад, знаходити підхід до людей, переконувати, зберігати позитивне ставлення, гнучкість поведінки, знання професійної етики, вміння вирішувати проблеми, налагоджувати взаємовідносини, працювати в команді, слухати й розуміти співрозмовника, проводити переговори, презентації, вести дискусії тощо. “М’які” навички дозволяють бути успішним незалежно від специфіки діяльності та напряму, в якому працює людина.

Аналіз показав, що майбутні зрушення у сфері зайнятості будуть складними та багатограними й обумовлюватимуться швидкістю технологічних перетворень, забезпеченням готовності людських ресурсів до цих перетворень. Тому важливою функцією суспільних інституцій залишається надання людині допомоги у розвитку власного потенціалу, вироблення стратегії реагування на різні події, засвоєння нових норм суспільного і громадянського життя у динамічно мінливому суспільстві.

Список використаних джерел

1. Джинчарадзе Н. Г., Боков О. В., Гулевич О. Ю. Тенденції розвитку ринку праці в Україні в умовах глобалізації: наук. доповідь. Київ: ІПК ДСЗУ, 2018. 43 с.
2. Preparing for the Future of Work / Initiatives World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/projects/future-of-work>